

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์กระบวนการรวมกลุ่มของสตรีชาวไทพวนในการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมือง : กรณีศึกษาการจัดตั้งศูนย์ทอผ้าบ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดการรวมกลุ่มของสตรีชาวไทพวนในการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง
2. บทบาทและหน้าที่ของกลุ่มสตรีชาวไทพวน ในการดำเนินธุรกิจการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง
3. บทบาทและหน้าที่ของกลุ่มสตรีชาวไทพวน ในการพัฒนากระบวนการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง
4. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเชิงธุรกิจของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านป่าแดง

แนวคิดการรวมกลุ่มของสตรีชาวไทพวนในการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง

1. ประวัติความเป็นมา

ถิ่นฐานเดิมของชาวไทพวนบ้านป่าแดงนี้ เดิมอยู่เมืองเชียงขวาง เมืองมอก เมืองสุข และเมืองหนองแอก ใน สปป.ลาว เรียกตนเองว่า ลาวพวน เมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดมหาสารคาม คนไทยในจังหวัดมหาสารคาม จึงเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ลาวพวน” ปัจจุบันนี้ประชาชนในหมู่บ้านป่าแดงได้รับสัญชาติ ไทยหมดทุกคนแล้ว ถือว่าทุกคนเป็นคนไทย

ประวัติของชนกลุ่มนี้แต่โบราณ อาศัยอยู่ที่เมืองเชียงขวางหรือเมืองพวนมีพระเจ้าแผ่นดิน

ปกครองมีฐานะเป็นประเทศ พระเจ้าแผ่นดินชาวไทพวน เรียกว่า “เจ้าหลวง” หรือ “เจ้าฟ้า”

ปกครองประเทศกันสืบมาถึงสมัยพระเจ้าชมภู ได้เกิดสงครามรบกับเมืองหลวงพระบางรบจนได้ชัยชนะต่อมาเจ้านันทเจ้าผู้ครองเมืองเวียงจันทน์ ได้บีบบังคับให้เจ้าชมภูยกเมืองพวนให้เป็นเมืองขึ้นของเมืองเวียงจันทน์แต่เจ้าชมภูไม่ยอม เพราะถือว่าตนเองรบชนะเมืองหลวงพระบางไม่สมควรเป็นเมืองขึ้นของใครถือเป็นประเทศเอกราชเจ้านันทมีความแค้นเคืองมาก จึงร่วมมือกับเจ้าเจียง ผู้เป็นน้องชาย ยกกองทัพไปรบกับเจ้าชมภู ปรากฏว่าเจ้าชมภูสู้ไม่ได้ถูกจับตัวได้ เจ้านันทนำตัว เจ้าชมภูไปเมืองเวียงจันทน์ถูกพิพากษาให้ประหารชีวิตโดยใช้หอกทิ่มแทง ตามตำนานลาวพวน กล่าวว่าขณะที่เพชฌฆาตกำลังจะประหารชีวิตเจ้าชมภูนั้นเกิด ฟ้าคะนองและฟ้าได้ผ่าลงมาถูกหอกที่จะใช้ประหารหักสะบั้น การประหารชีวิตเจ้าชมภูจึงต้องยุติไม่สามารถประหารชีวิตได้ ถือเป็นเหตุอัศจรรย์ เจ้านันทจึงต้องส่งตัวเจ้าชมภูกลับเมืองพวนดังเดิม ชาวไทพวนจึงนับถือฟ้าว่าเป็นเทพเจ้าแห่งความปราณี มีความยุติธรรมจึงมีคำกล่าวของชาวไทพวนสืบมาจนถึงทุกวันนี้ว่า “ฟ้าย่อมปราณีผู้ประพฤติไม่ผิด”

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น บ้านเมืองยังมีศึกสงครามกันอยู่ทั่วไป การสงครามผู้ใดรบชนะก็จะกวาดต้อนผู้คนมาเป็นข้าขอบขัณฑสีมาถือว่าเป็นบุญญาธิการมาก ชาวไทพวนบ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอดะพานหิน จังหวัดพิจิตร ก็ได้ถูกกวาดต้อนมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พวกไทพวนได้อพยพกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปตามจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

1. จังหวัดแพร่ อยู่ที่อำเภอเมืองแพร่
2. จังหวัดสุโขทัย อยู่ที่อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอสวรรคโลก บ้านด่านลานหอย
3. จังหวัดอุดรดิตถ์ อยู่ที่อำเภอเมืองอุดรดิตถ์
4. จังหวัดพิษณุโลก อยู่อำเภอวังทอง
5. จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่อำเภอบางปลาม้า
6. จังหวัดสระบุรี อยู่ที่อำเภอหนองโดน
7. จังหวัดนครนายก อยู่ที่อำเภอปากพลี
8. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ที่อำเภอโคกบีบ
9. จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ที่อำเภอนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต
10. จังหวัดสิงห์บุรี อยู่ที่อำเภอเมืองพรหมบุรี
11. จังหวัดลพบุรี อยู่ที่อำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่
12. จังหวัดพิจิตร อยู่ที่อำเภอดะพานหิน (บ้านป่าแดง บ้านทุ่งโพธิ์ บ้านทับคล้อ บ้านวังหลุม บ้านวังแดง บ้านหาดแดงโม บ้านวังหั่ว)

ชาวไทพวน ได้กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ มากมาย การรวมกลุ่มของชาวไทพวน จึงเป็นไปอย่างลำบากยิ่ง และปัจจุบันการคมนาคม เทคโนโลยีเจริญขึ้นมาก การติดต่อการแต่งงาน จึงผสมกลมกลืนกับชาวไทย ชาวจีนเกือบหมด ในจังหวัดพิจิตรชาวไทพวนบ้านป่าแดงประชาชน ของที่นี่เป็นคนมีบุคลิกดี หน้าตาดี ผิวขาวนวลละเอียด แต่งกายสะอาดสะอ้าน มีภาษาพูดเป็นของตนเองรักเชื้อสายชาวพวนด้วยกัน มีความสามัคคีกลมเกลียวกันโอบอ้อมอารี รักสงบ ผู้หญิงชาวพวน รักนวลสงวนตัวเชื่อฟังพ่อแม่คนเฒ่าคนแก่ ไม่ประพฤติตนนอกรีตนอกรอย ถือวัฒนธรรมของตนเอง ทั้งยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองไว้อย่างเหนียวแน่น วัฒนธรรมดั้งเดิมยังคงยึดถือ ปฏิบัติอยู่ เช่น ประเพณีกำฟ้า การทอผ้าพื้นเมืองโดยใช้เครื่องมือพื้นบ้านคือ “กี่กระตุก” แต่เดิม ชาวบ้านป่าแดงเคยปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหมทอผ้าไหม ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านต่อมา ทนการรบกวนของศัตรูพืชและการขาดแคลนน้ำไม่ไหว จึงเลิกปลูกหม่อนเลี้ยงไหมไปอย่างสิ้นเชิง

หมู่บ้านป่าแดงในปัจจุบัน เป็นหมู่บ้านที่มีชุมชนหนาแน่นอยู่ในเขตการปกครองของ ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร เนื่องจากหมู่บ้านนี้เป็นชุมชนขนาดใหญ่ประชากร เพิ่มขึ้น จึงแยกหมู่บ้านออกเป็น 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าแดงเหนือหมู่ที่ 1 บ้านป่าแดงใต้หมู่ที่ 6 บ้านป่าแดงหมู่ที่ 7 สำหรับบ้านป่าแดงเหนือ หมู่ที่ 1 ก็คือชุมชนดั้งเดิมที่ขยาย เครือข่ายออกมาเป็น หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ในปัจจุบัน ชาวบ้านป่าแดงหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร มีทั้งหมด 658 ครัวเรือน ประชากรประมาณ 2,839 คน

ลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านป่าแดง เป็นที่ราบลุ่มและที่ดอนไม่มีน้ำไหลผ่าน ประชาชนอาศัยน้ำจากธรรมชาติ บ้านป่าแดงหมู่ที่ 1 มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 7,428 ไร่ แบ่งเป็น เนื้อที่ เพาะปลูกประมาณ 7,170 ไร่ หมู่ที่ 6 มีเนื้อที่ประมาณ 3,149 ไร่ เป็นเนื้อที่เพาะปลูก 2,700 ไร่ และหมู่ที่ 7 มีเนื้อที่ประมาณ 5,487 ไร่ เป็นเนื้อที่เพาะปลูก ประมาณ 4,979 ไร่

จากข้อมูลข้อเท็จจริงการบริหารส่วนตำบลเมื่อสิ้นปีพ.ศ. 2546 พบว่าประชากรบ้านป่าแดง ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยจากการประกอบอาชีพต่อปีอยู่ที่ระดับ 50,000 - 100,000 บาท ประชากร ส่วนใหญ่หมู่ที่ 1 ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ 123 ครัวเรือน ทอผ้าจำนวน 71 ครัวเรือน และค้าขาย 20 ครัวเรือน หมู่ที่ 6 ประกอบอาชีพทำนา 120 ครัวเรือน ทอผ้าจำนวน 22 ครัวเรือนและค้าขาย 25 ครัวเรือน หมู่ที่ 7 ประกอบอาชีพทำนา 183 ครัวเรือน ทอผ้าและค้าขาย 20 ครัวเรือน ฉะนั้น พอจะสรุปได้ว่าประชากรที่บ้านป่าแดงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและทอผ้าเป็นหลัก ซึ่งโดย เฉลี่ยแล้วอัตราค่าจ้างแรงงานต่อคนต่อวันของคนในบ้านป่าแดงนั้นเท่ากับ 100 - 120 บาท ผลผลิต ข้าวเจ้าในปีต่อหนึ่งไร่ของชาวบ้านป่าแดงนั้นเท่ากับ 434 กิโลกรัม และข้าวนาปรัง (เป็นส่วนน้อย ของเนื้อเพาะปลูกทั้งหมดของหมู่บ้านเพราะอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ) ต่อหนึ่งปีของชาวบ้านป่าแดง ประมาณ 1,100 กิโลกรัม สัตว์เศรษฐกิจที่ชาวบ้านป่าแดงนิยมเลี้ยงนั้น คือ ไก่และเป็ด จำนวน

290 คราวเรือน จำนวน 5,814 ตัว ปัญหาที่ผู้วิจัยค้นพบในระหว่างที่ค้นหาข้อมูลนั้นปรากฏว่า ความเดือนร้อนของประชาชนมีทั้งด้านภูมิอากาศที่แล้งจัด เกิดโรคระบาดในสัตว์ปีก ผลผลิตข้าวนาปีและนาปรังตกต่ำโดยที่ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงมีราคาแพงขึ้น (ข้อมูลสถิติเพื่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2547 ภาคเหนือ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร)

บ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดพิจิตร 33 กิโลเมตร และห่างจากที่ว่าการอำเภอตะพานหิน ประมาณ 5 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียง คือ ทางทิศเหนือติดต่อกับหมู่ที่ 5 บ้านหนองนกยาง ตำบลหนองพยอม ทิศใต้ติดต่อกับหมู่ที่ 2 บ้านหนองแก ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลวังหลุม และทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลจี่วราย อำเภอตะพานหิน (หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดพิจิตร โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม, 2541 : 26 - 27)

การประกอบอาชีพของชาวไทพวนที่บ้านป่าแดงนั้นอาชีพหลักคือการทำนา แต่ด้วยสภาพภูมิประเทศของเขตอำเภอตะพานหินฝั่งตะวันออกนั้นจะเป็นพื้นที่ดอน ประกอบกับไม่มีคลองส่งน้ำชลประทานผ่าน จึงทำให้พื้นนาบริเวณดังกล่าวทำนาได้เพียงปีละ 1 ครั้ง ถ้าปีไหนฝนแล้งผลผลิตก็จะลดลงทันที แต่ในทางกลับกันถ้าปีไหนน้ำท่วมก็จะทำให้พื้นนาล่มเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ได้ ประกอบกับในปัจจุบันยาฆ่าแมลง ปุ๋ยเคมี และฮอร์โมนบำรุงข้าวก็มีราคาสูงขึ้นทุกปี แต่ราคาข้าวกลับไม่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับราคาค้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นเกือบทุกปี

ดังนั้น เมื่อรายได้จากการทำนาอย่างเดียวไม่เพียงพอกับความต้องการคนในครอบครัว จึงต้องหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้พอเพียงกับสมาชิกในครอบครัว โดยประมาณในปี พ.ศ. 2535 - 2541 ภายในหมู่บ้านป่าแดงได้มีการประกอบอาชีพเจียรไนพลอยหลังการเกี่ยวข้าวเสร็จ สร้างรายได้ประมาณเดือนละ 8,000 - 12,000 บาทต่อคน โดยนายทุนที่เข้ามาจ้างนั้นมาจากจังหวัดจันทบุรี แต่เมื่อปี พ.ศ. 2540 เศรษฐกิจตกต่ำส่งผลกระทบต่อธุรกิจการส่งออกพลอยของไทยบรรดานายทุนจึงหยุดจ้างแรงงานในหมู่บ้านป่าแดง ส่งผลให้ประชาชนขาดรายได้ไปอย่างมาก ซึ่งในปัจจุบันผู้ชายในหมู่บ้านเมื่อว่างจากการทำนาแล้วนั้นก็มักจะเข้าไปหางานรับจ้างชั่วคราวใน ตัวอำเภอตะพานหิน เพราะอยู่ห่างจากหมู่บ้านไม่มากนักก็ไปเข้าเย็นกลับ แต่ก็มีส่วนเข้าไป หางานทำในกรุงเทพฯ และบางส่วนก็อยู่ช่วยภรรยาทอดผ้ามัดหมี่หรือย้อมผ้าที่บ้านของตน ในส่วนของผู้หญิงเกือบทุกหลังคาเรือนจะประกอบอาชีพการทอผ้าอยู่กับบ้าน

เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การทอผ้าเพื่อใช้ในครัวเรือนเปลี่ยนไปวิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนแปลง ชุมชนกำลังจะเปลี่ยนเป็นชุมชนชนเมือง เพราะอยู่ใกล้ชุมชนใหญ่เพียง 5 กิโลเมตรเท่านั้น หมู่สาวนิยมซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปมาสวมใส่ที่ยังคงสวมใส่เสื้อผ้าพื้นเมืองอยู่บ้างก็จะมีเพียงผู้สูงอายุหรือเด็ก การทอผ้าพื้นเมืองในหมู่บ้านป่าแดง จึงกลับมา

ทำในเชิงพาณิชย์เป็นส่วนใหญ่ ชาวบ้านป่าแดงบางครอบครัวยึดการทอผ้าเป็นอาชีพหลัก โดยทอผ้าตามลูกค้าสั่ง บางครอบครัวทำเป็นอาชีพเสริมใช้เวลาว่างจากการทำงานเกษตรมาทอผ้า

2. สาเหตุหลักของการจัดตั้งกลุ่มทอผ้า

ชาวไทพวนบ้านป่าแดงทุกครอบครัวจะรู้จักการทอผ้า ซึ่งเป็นอาชีพที่มีติดตัวมาจากลพบุรีเพราะประชากรทุกหลังคาเรือนนั้นได้อพยพมาจากที่จังหวัดลพบุรี โดยอดีตนั้นชาวบ้านทอไว้ใช้เองในครอบครัว ในเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นที่ดินที่เคยมีจำนวนเพียงพอกับประชาชนในชุมชนและเคยอุดมสมบูรณ์ก็เปลี่ยนสภาพไป เพราะขาดการดูแลรักษาน้ำในลำคลองห้วยเกิดก็แห้งในฤดูแล้งการทำนาก็ได้ผลน้อยลงการทำนาปีละครั้งก็ไม่ได้ผล จึงทราบว่ารายได้ของเฉลี่ยต่อปีของบ้านป่าแดงทั้ง 3 หมู่ นั้น ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ระดับ 50,000 - 99,999 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี และคุณหทัยยังให้ข้อมูลต่อว่าที่จริงแล้วรายได้ทั้งหมดในหมู่บ้านไม่ได้ต่ำ แต่เพราะบรรดาแรงงานหนุ่มสาวในหมู่บ้านได้ออกไปหางานทำที่กรุงเทพฯ หรือตามหัวเมืองใหญ่ ๆ ของประเทศ ส่วนที่ยังคงอาศัยอยู่ในหมู่บ้านก็คือเด็กและคนชรา ซึ่งไม่สามารถที่จะสร้างรายได้ให้กับครอบครัวของตนได้ ส่วนประชากรในวัยกลางคนหรือวัยทำงานที่ประกอบอาชีพอยู่ในหมู่บ้านส่วนใหญ่อีกจะทำนา ทอผ้าและเลี้ยงสัตว์ (หทัย รัตนเสริม, สัมภาษณ์, 11 ต.ค 46)

เป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่า การทำการนานั้นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพจึงส่งผลให้ประชากรวัยรุ่นในชุมชนบ้านป่าแดงก็เริ่มทยอยกันเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเมือง ส่วนคนในวัยกลางคน คนวัยชราและวัยเด็กจะอยู่บ้าน เมื่อเสร็จสิ้นฤดูเกี่ยวข้าว ผู้หญิงในหมู่บ้านได้ก็เริ่มนำภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่เคยสั่งสมมาตั้งแต่อยู่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรีมาใช้ นั่นคือการทอผ้าพื้นเมืองโดยใช้เครื่องมือพื้นบ้าน คือ “กี่กระตุก” แต่เดิมชาวบ้านป่าแดงเคยปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม ทอผ้าไหม ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านและเมื่ออพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ๆ ก็ทอผ้าเพื่อเอาไว้ใช้เองเท่านั้น ที่เหลือจากการใช้ในครอบครัวก็มีการนำไปฝากญาติพี่น้องที่ต่างจังหวัดซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีมีการซื้อขาย ต่อมาเมื่อญาติได้นำผ้าป่าแดงให้เป็นที่รู้จักของชุมชนทั่วไปทั้งต่างจังหวัดและต่างประเทศเพราะใช้แล้วถูกใจในคุณภาพ จึงมีพ่อค้าเข้ามานำผ้าบ้านป่าแดงออกไปจำหน่ายยังตลาดภายนอกอย่างแพร่หลาย ชาวบ้านป่าแดงจึงเริ่มทอผ้าเพื่อจำหน่ายอย่างจริงจัง เกิดเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านอีกทางนอกจากการทำนาเพียงอย่างเดียว การที่ผ้าทอของบ้านป่าแดงได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วเพราะมีคุณภาพดี ลายผ้าที่ทอถูกใจผู้บริโภค ราคาไม่แพง

การจำหน่ายผ้าทอของชาวป่าแดงในอดีตนั้น ต่างคนต่างทอต่างคนต่างขายไม่มีระบบที่แน่นอนปัญหาที่ตามมาคือมีการตัดราคากันเอง ผ้าที่ทอออกมาคุณภาพบ้างไม่มีคุณภาพบ้างและมักเกิดการขัดแย้งกันภายในหมู่บ้านบ่อยครั้ง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 ชาวป่าแดงได้มีการหารือกันเพื่อที่จะจัดให้มีการจัดตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าขึ้นภายในหมู่บ้าน และได้ไปขอความสนับสนุนจากสำนักพัฒนาชุมชน อำเภอตะพานหิน โดยในปีถัดมา คือ ปี พ.ศ. 2524 ได้จัดตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมืองขึ้น สมาชิกแรกเข้าจำนวน 30 ราย และเมื่อ ปี พ.ศ. 2538 สำนักงานสหกรณ์อำเภอตะพานหิน ร่วมกับสหกรณ์การเกษตรตะพานหินจำกัด ได้สนับสนุนให้จัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านป่าแดง มีสมาชิกแรกตั้งจำนวน 60 ราย โดยมีทุนดำเนินงาน 4,000 บาท

สมาชิกที่ริเริ่มตั้งกลุ่มทอผ้ายุคแรกในระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2524 ประมาณ 15 คน ดังมีรายนามต่อไปนี้

1) นางทองแป้น	ชัยศิลา	อายุ	68	ปี
2) นายสังข์ทอง	แสงเรือง	อายุ	77	ปี
3) นางสมจิตร	แจ้งจันทร์	อายุ	58	ปี
4) นายหวล	เปลี่ยนสนิท	อายุ	52	ปี
5) นางสาวทองคำ	นันทวงศ์	อายุ	50	ปี
6) นางทองเพือ	ประปัญญา	อายุ	46	ปี
7) นางทองคูณ	ปัญญารงค์	อายุ	49	ปี
8) นางวันดี	สมาการ	อายุ	74	ปี
9) นางทองมาก	ชัยศิลา	อายุ	78	ปี
10) นางสมจิตร	ม้วนทอง	อายุ	78	ปี
11) นางวันเพ็ญ	พรมมี	อายุ	50	ปี
12) นายบรรจง	แสงเรือง	อายุ	73	ปี
13) นางอนงค์	บุระตะ	อายุ	62	ปี
14) นางไสว	หงษาดี	อายุ	70	ปี
15) นางคำพันธ์	หมื่นภักดี	อายุ	52	ปี

3. หลักการในการจัดตั้งกลุ่มทอผ้า

เราสามารถนำรูปแบบของการจัดการธุรกิจชุมชนมาอธิบาย การรวมกลุ่มของสตรีชาวไทพวนบ้านป่าแดงได้ โดยผู้วิจัยมองภาพของธุรกิจชุมชนว่าเป็นการผนึกกำลังของทุกฝ่ายทุกระดับ ทั้งภาครัฐและเอกชนตลอดจนประชาชนในท้องถิ่น โดยสนับสนุนให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมกันคิด ร่วมกันทำงาน ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธวิธี แนวทาง และการนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ คือ ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจของชุมชน

บ้าน ป่าแดง การรวมกลุ่มของชาวบ้านป่าแดง ซึ่งได้ดำเนินการตามหลักการของธุรกิจชุมชน
เกือบ ทุกขั้นตอนจึงทำให้ประสบผลสำเร็จ เกิดความมั่นคงในการดำเนินงานและความกินดีอยู่
ดีของสมาชิกของกลุ่มเองด้วย

กลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง ถือได้ว่าเป็นธุรกิจการผลิตซึ่งธุรกิจการผลิตนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
ประเภทของธุรกิจชุมชน มีความหมายว่าการผลิตสินค้า โดยการนำเอาวัสดุหรือสินค้าบางชนิดมา
แปรสภาพให้เป็นสินค้าใหม่ โดยการนำไหมประดิษฐ์มาข้อมสีมัดหมี่และนำมาทอให้เป็นสินค้า
ใหม่คือผ้าทอตามแบบของชาวบ้านป่าแดงนั่นเอง

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มทอผ้า เพื่ออนุรักษ์กรรมวิธีและเทคนิคในการทอผ้ามือ
ให้คงอยู่คู่กับท้องถิ่นตลอดไป โดยที่ยังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองและเป็นแหล่ง
เผยแพร่ภูมิปัญญาในการทอผ้าด้วยมือของชาวบ้านป่าแดงให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และเป็น
แหล่งรวมผ้าทอมือของหมู่บ้านป่าแดงให้เป็นเอกลักษณ์เดียวกันด้วย ในเชิงธุรกิจยังให้ทางกลุ่มมี
อำนาจต่อรองราคากับผู้จำหน่ายวัตถุดิบและผู้บริโภค รวมทั้งช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายใน
กลุ่มก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะขึ้นอีกด้วย

4. การรวมกลุ่มของสตรีทอผ้าบ้านป่าแดงมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ข้อดี คือ

- 1) มีอำนาจต่อรองราคากับผู้บริโภค คือ การกำหนดราคาสินค้าของทางกลุ่มถือ
แนวปฏิบัติแนวเดียวกัน ราคาผ้าชนิดเดียวกันแต่ละผืนจะเท่ากัน
- 2) มีอำนาจต่อรองราคากับผู้จำหน่ายวัตถุดิบ คือ การซื้อวัตถุดิบคราวละมาก ๆ จะทำ
ให้มีโอกาสในการซื้อสินค้ากับผู้จำหน่ายรายใหญ่โดยตรง และยังทำให้มีอำนาจในการต่อรองราคา
ให้ถูกลงอีกด้วย
- 3) ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในระหว่างผู้ผลิตผ้าทอด้วยกัน คือเมื่อมีการกำหนด
แนวทางในการดำเนินงานไว้แล้วมีผลทำให้ช่วยจำกัดความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันของบรรดาสมาชิก
ได้ในทุก ๆ เรื่อง
- 4) ช่วยกันนำภูมิปัญญามาแลกเปลี่ยนกันโดยเฉพาะการคิดลวดลายแปลก ๆ ใหม่ ๆ
คือ เมื่อเกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความถนัดกัน และยังทำให้เกิด
การแข่งขันกันในด้านของมาตรฐานที่สูงขึ้นและความวิจิตรของลวดลายที่สมาชิกทอออกมา
- 5) ช่วยให้เกิดความสามัคคีมากขึ้นในหมู่คณะ

ข้อเสีย คือ

- 1) มีการถกเถียงกันบ่อยครั้งในแง่ความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน
- 2) การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นไปด้วยความล่าช้า เพราะต้องรอสิทธิขาดจากประธานกลุ่มหรือคณะกรรมการ

ผลการวิเคราะห์แนวความคิดการรวมกลุ่มของสตรีชาวไทพวนในการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร

ชาวไทพวนบ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร เดิมมีถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้อพยพเข้ามาที่บ้านป่าแดงเมื่อประมาณ 100 ปี การที่เรียกชุมชนแห่งนี้ว่า “บ้านป่าแดง” นั้นเพราะเมื่อสมัยก่อนบริเวณนี้มีป่าที่เต็มไปด้วยไม้แดง แต่ในปัจจุบันมีเหลือเพียงเล็กน้อยเท่านั้น บ้านป่าแดงอยู่ในการปกครองของตำบลหนองพยอม หมู่ที่ 1, 6, 7 จากทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ประชาชนในจังหวัดจะเรียก หมู่ที่ 1 ว่าบ้านป่าแดงเหนือ เรียกหมู่ที่ 6 ว่าบ้านป่าแดงใต้ และหมู่ที่ 7 ว่าบ้านป่าแดง ประชากรชาวบ้านป่าแดงทั้งหมด เมื่อปี พ.ศ. 2547 มี 658 ครัวเรือน จำนวน 2,839 คน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาและทอผ้า

โดยที่สมัยก่อนการทอผ้าของที่นี่นั้นไม่ใช่เพื่อการจำหน่าย แต่ด้วยการทำนามีต้นทุนที่สูงขึ้นประกอบกับศัตรูพืชก็มีมากขึ้นด้วย มีผลทำให้รายได้ของชาวบ้านลดน้อยลงไม่เพียงพอับความต้องการ ดังนั้น จึงต้องหาอาชีพเสริมคือการทอผ้า แต่ในอดีตเป็นการทอแบบต่างคนต่างขาย ทำให้เกิดปัญหาการตัดราคากันเองและปัญหาเรื่องราคาผ้าที่สูง ดังนั้น ชาวบ้านจึงร่วมกันคิดที่จะจัดให้มีการรวมกลุ่มกันในปี พ.ศ. 2523 จนสำเร็จเป็นรูปธรรมในปีถัดมา โดยการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้นนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีอำนาจต่อรองกับผู้ซื้อสินค้าคือผ้าทอและผู้ขายคือผู้ผลิตผ้า และยังส่งผลทำให้ลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มสมาชิกเองเหมือนเมื่อครั้งอดีต รวมไปถึงการช่วยกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชาวไทพวนในการทอผ้าให้คงอยู่ต่อไป

การรวมกลุ่มธุรกิจของชาวป่าแดงในการทอผ้านั้นประสบผลสำเร็จได้เพราะชาวไทพวนที่บ้านป่าแดงมีความรักและความสามัคคีกันในชุมชนเป็นอย่างมาก เห็นได้จากประเพณีกำฟ้าและการทอดกฐินชาวพวนในส่วนนี้อาจเป็นคำอธิบายเหตุผลอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้การรวมกลุ่มกันของชาวพวนที่บ้านป่าแดงหรือที่อื่น ๆ เป็นไปอย่างมั่นคงและยืนยาว เพราะโดยธรรมชาติแล้วชาวพวนมีนิสัยรักพวกรักพ้องเป็นเอกลักษณ์ ฉะนั้น เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกันจึงทำให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

อาชีพการทอผ้าของชาวบ้านป่าแดง ได้ปรับปรุงพัฒนาผลผลิตให้ก้าวหน้าทันสมัยอยู่เสมอ แต่ยังคงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแต่เดิมไว้ อาชีพการทอผ้าของชาวบ้านป่าแดงได้รับความสนใจ จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาเยี่ยมชมอยู่เป็นประจำ แล้วนำไปขยายผล จึงทำให้ผ้าทอบ้านป่าแดงได้รับความนิยมจากท้องตลาด ปัจจุบันผ้าทอบ้านป่าแดงไม่เพียงพอกับการจำหน่ายต้องสร้างกี่ทอผ้าเพิ่มขึ้นอีกมากเพื่อให้พอกับความต้องการ ปัจจุบันบ้านป่าแดงมีกี่ทอผ้าประมาณ 400 กว่าหลัง บ้านป่าแดงได้รับการยกย่องให้เป็นหมู่บ้านมีกี่ทอผ้าเสริมการทอผ้าและได้รับรางวัลระดับจังหวัด ระดับชาติมาแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของกลุ่มสตรีชาวไทพวนในการดำเนินธุรกิจการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง

กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านป่าแดง

การจัดตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านป่าแดงจัดตั้งมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2524 เป็นต้นมาโดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตะพานหิน และในปีพ.ศ. 2538 สำนักงานสหกรณ์อำเภอตะพานหิน ร่วมกับสหกรณ์การเกษตรตะพานหิน จำกัดได้สนับสนุนให้จัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านป่าแดง มีสมาชิกแรกตั้งจำนวน 60 ราย ทุนดำเนินงาน 4,000 บาท

โดยคณะกรรมการดำเนินงานชุดแรกของทางกลุ่มมีทั้งหมด 8 คน ดังนี้

1) นางทองแป้น	ชัยศิลา	ประธาน
2) นายหวล	เปลี่ยนสนิท	รองประธาน
3) นางวันเพ็ญ	พรมมี	เหรัญญิก
4) นางทองคูณ	ปัญญาสงค์	ประชาสัมพันธ์
5) นางคำพัน	หมื่นภักดี	กรรมการ
6) นางสมจิตร	แจ้งจันทร์	กรรมการ
7) นางทองคำ	นันทวงศ์	กรรมการ
8) นางสาวไฉ	หงษาดี	กรรมการ

ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งสหกรณ์กลุ่มทอผ้า ปีพ.ศ. 2538 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทางกลุ่มได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการมาแล้ว 3 ชุด โดยในคณะกรรมการชุดปัจจุบันเป็นชุดที่ 3 ทำการแต่งตั้ง เมื่อปีพ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน

โครงสร้างองค์กรของกลุ่มสตรีในปัจจุบัน

ศูนย์ทอผ้าบ้านป่าแดงตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 ตำบลหนองพยอม อำเภอดงพวน จังหวัดพิจิตร การดำเนินธุรกิจอยู่ในรูปของสหกรณ์ แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทอผ้าและกลุ่มอ้อมทรัพย์ ปัจจุบันมี สมาชิกอยู่ 338 ราย ซึ่งการดำเนินงานภายในศูนย์ทอผ้าบ้านป่าแดงมี ดังนี้

คณะกรรมการชุดปัจจุบัน ถูกคัดเลือกตั้งแต่วันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2544

1) นางราตรี	ศรีนันท์กุล	ประธาน
2) นางสาว	เหลื่องสนิท	รองประธาน
3) นางยุพิน	สมการ	เลขานุการ
4) นางเบญจมาศ	พิวเพชร	เหรัญญิก
5) นางทองเพ็ญ	ประปัญญา	กรรมการ
6) นางบุญธรรม	กระเป้าทอง	กรรมการ
7) นางทองสุข	ทับทิมแดง	กรรมการ
8) นางทองแก้ว	ชุมทอง	กรรมการ
9) นางบุญรอด	ชุมทอง	กรรมการ

ผู้มีอำนาจในการเบิกจ่ายเงิน ประกอบด้วย

- 1) นางราตรี ศรีนันท์กุล
- 2) นางสาว เหลื่องสนิท
- 3) นางยุพิน สมการ
- 4) นางเบญจมาศ พิวเพชร

ซึ่งมีหน้าที่เปิดบัญชี เงินฝากประเภทออมทรัพย์ และมีหน้าที่เบิกจ่ายเงินภายใน การดำเนินงานของทางศูนย์ทอผ้า

หน้าที่อื่นของคณะกรรมการมีดังนี้

ประธานคือนางราตรี ศรีนันท์กุล มีหน้าที่ดูแล การผลิต การขายและกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกภายในศูนย์ทอผ้า

นางสาว เหลื่องสนิท นางยุพิน สมการ และนางเบญจมาศ พิวเพชร มีหน้าที่เป็น วิทยากรผู้ให้ความรู้ในเรื่องการทอผ้ากับบุคคลภายนอก

นางทองเพ็ญ ประปัญญา นางบุญธรรม กระเป๋าทอง นางทองสุข ทับทิมแดง นางทองแก้ว ขุมทอง และนางบุญรอด ขุมทอง มีหน้าที่ดูแลศูนย์ฝักอาชีพในด้านความสะอาด และการจัดการภายในต่าง ๆ

นอกจากนั้นนางเบญจมาศ ผิวเพชร ยังมีหน้าที่หลักนอกจากการเป็นเหรัญญิกแล้วคือ ดูแลร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่ศูนย์ทอผ้าบ้านป่าแดงอีกด้วย

การถือครองหุ้นสหกรณ์ทอผ้า

- ราคาหุ้นละ 100 บาท
- ซื้อหุ้นได้ครั้งละไม่เกิน 2 หุ้นต่อหนึ่งคน
- ถือครองได้คนละไม่เกิน 10 หุ้น
- จะปันผลทุก ๆ 1 ปี ในระหว่างเดือน กันยายน – ตุลาคมของทุกปี
- สมาชิกจะมีหุ้นถือหรือไม่ก็ได้

นางเบญจมาศ ผิวเพชร ตำแหน่งเป็นเหรัญญิก ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันจำนวนหุ้นภายในสหกรณ์มีอยู่ 311 หุ้นจากจำนวนสมาชิก 338 คน เงินที่ได้จากการขายหุ้นและเงินทุนของกลุ่มส่วนใหญ่จะนำไปซื้อด้ายไหมประดิษฐ์ที่ร้านวารจิตในตัวอำเภอตะพานหิน ซึ่งเป็นด้ายที่ผลิตจากโรงงานสิทธิพันธ์ เพื่อนำมาขายให้กับกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มสมาชิก กล่าวคือ ถึงแม้จะไม่ได้เป็นสมาชิกก็สามารถมาซื้อด้ายที่ศูนย์ได้ในราคาทุนแต่จะไม่สามารถซื้อได้ด้วยเงินเชื่อ ต้องจ่ายเงินสดเท่านั้น เงินทุนของสหกรณ์อีกส่วนหนึ่งจะนำไปซื้อสีย้อมด้าย ดินสีและวัสดุเกี่ยวกับการทอผ้าอื่น ๆ

ทางศูนย์รับซื้อผ้าทอจากสมาชิกในทุก ๆ วันอังคาร โดยการรับซื้อ คณะกรรมการสหกรณ์ที่กล่าวมาข้างต้น จำนวน 9 คน จะเป็นผู้ตรวจมาตรฐานของผ้าทอ ถ้าผ่านก็จะทำการจ่ายเงินสดให้กับสมาชิกทันที แต่ถ้าไม่ผ่านก็จะส่งคืนให้กับเจ้าของโดยที่ผู้ทอจะนำไปจำหน่ายหรือใช้เองก็แล้วแต่ความประสงค์ของบุคคลนั้น (เบญจมาศ ผิวเพชร, สัมภาษณ์, 26 ธ.ค. 46)

ในกรณีที่ในวันอังคารนั้น ๆ เงินสดที่คณะกรรมการได้เตรียมมาไม่พอจ่ายให้กับสมาชิกก็จะทำการชำระให้กับสมาชิกในวันอังคารถัดไป

การซื้อด้าย สีหรือวัสดุอื่น ๆ เป็นเงินเชื่อทางศูนย์มีกฎเกณฑ์ให้สมาชิกปฏิบัติคือ จะต้อง

นำเงินมาชำระภายใน 3 เดือน โดยปลอดดอกเบี้ย ถ้าเกิน 3 เดือนจะคิดดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 6.5 ของเงินที่ค้างชำระอยู่ ถ้าภายใน 5 เดือน ไม่นำมาชำระจะไม่มีสิทธิ์ในการซื้อวัตถุดิบเป็นเงินเชื่ออีกต่อไป

ราคากลางในการซื้อคืนจากกลุ่มแม่บ้านและราคาขายหน้าร้านในปัจจุบัน

ผ้ามัดหมี่ทอมือ 1 ชุด ธรรมดา ต้นทุนผลิต 220 บาท ราคาซื้อคืน 310 บาท ราคาขาย 450 บาท

ผ้ามัดหมี่ทอมือ 1 ชุด สดุดิ้น ต้นทุนผลิต 280 บาท ราคาซื้อคืน 410 บาท ราคาขาย 550 บาท

ผ้ามัดหมี่ทอมือ 4 ตะกั่ว 1 ชุด ธรรมดา ต้นทุนผลิต 290 บาท ราคาซื้อคืน 400 บาท ราคาขาย 600 บาท

ผ้ามัดหมี่ทอมือ 4 ตะกั่ว 1 ชุด สดุดิ้น ต้นทุนผลิต 360 บาท ราคาซื้อคืน 500 บาท ราคาขาย 700 บาท

ราคา ค้ายไหมประดิษฐ์ที่ทางศูนย์ขายให้กับสมาชิกคือ ใจละ 15 บาท 1 ถุงมี 76 ใจ ขายในราคา 1,150 บาท

วัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิต

เนื่องจากสภาพพื้นที่บ้านป่าแดง เป็นพื้นที่ลุ่ม ทำให้น้ำท่วมตลอด จึงไม่เหมาะสมกับการปลูกฝ้าย ดังนั้น วัตถุดิบ คือ ไหมประดิษฐ์ จึงต้องสั่งซื้อจากร้านค้าในอำเภอตะพานหิน ปีละหลายแสนบาท

อุปกรณ์การผลิต

- เพื่อ ทำหน้าที่ ขึ้นด้ายขึ้นเพื่อเรียงเส้นด้าย เพื่อให้ได้ขนาดหน้าผ้าที่ต้องการ
- ฟันหวี ทำหน้าที่ ร้อยเส้นด้ายให้เรียงกัน
- กังหัน ทำหน้าที่ หมุนด้ายขึ้นที่สะดวกในการทอ
- ไม้ก้ามปู ทำหน้าที่ บังคับความกว้างของการเก็บตะกั่ว
- ไม้ตะนัดและไม้แซ่ ทำหน้าที่ รองรับเส้นด้ายย้ายจากการเก็บตะกั่ว
- กรง ทำหน้าที่ สำหรับมัดหมี่
- กี่กระตุก ทำหน้าที่ ทอผ้า

ขั้นตอนและวิธีการผลิต

- 1) นำเส้นใยฝ้าย หรือด้ายฝ้ายที่ซื้อเข้ามาเข้า เพื่อเดินความยาวของด้ายขึ้น
- 2) นำด้ายขึ้นที่เดินความยาวเสร็จแล้วมาใส่ ฟันหวี เพื่อกำหนดความกว้างของหน้าผ้า

- 3) นำด้ายยืนตามข้อ 2 มาใส่ กังหัน เพื่อเก็บด้ายยืนเตรียมพร้อมสำหรับการทอ
- 4) การเก็บตะกอ ทำหน้าที่สลับเส้นด้ายฝ่ายเพื่อให้เกิดเนื้อผ้า
- 5) นำด้ายฝ่ายสีขาวมาใส่ กรง เพื่อมัดลายหมี่ต่าง ๆ ตามที่ต้องการ
- 6) นำหมี่ที่มัดลายเสร็จแล้วไป ย้อมสีเคมี ตามที่ต้องการ
- 7) นำหมี่ที่ย้อมและแห้งแล้ว กรอใส่หลอดเล็ก มาใส่ในกระสวยเพื่อเตรียมการทอผ้า
- 8) ทอผ้าโดยใช้กักระตุก

หลักการจัดการด้านธุรกิจของกลุ่ม

- 1) กลุ่มสตรีสหกรณ์ ซึ่งกระจายอยู่ใน 3 หมู่บ้านหลัก จะซื้อวัตถุดิบในการทอผ้าจาก ศูนย์และผลิตผ้ามัดหมี่ทอมือตามแบบที่ตัวเองชำนาญและตามแบบที่ลูกค้าสั่งซื้อ
- 2) สมาชิกนำผ้าทอที่สำเร็จแล้วมาส่งให้ที่ศูนย์จำหน่ายและแสดงสินค้าของกลุ่ม โดยวิธีการซื้อขายตามราคาและคุณภาพที่ตกลงกัน
- 3) ศูนย์จำหน่ายและแสดงสินค้า จะเป็นผู้กำหนดราคาขายของผลิตภัณฑ์ตามคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยมีการแบ่งเกรดของผลิตภัณฑ์หลายราคา
- 4) ศูนย์จำหน่ายและแสดงสินค้า จะจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้าโดยตรงตามใบสั่งสินค้า และนำไปจำหน่ายในต่างจังหวัดตามงานเทศกาลต่าง ๆ
- 5) กรมส่งเสริมสหกรณ์ จัดส่งเจ้าหน้าที่และนักออกแบบ มาให้คำแนะนำและให้ความรู้ด้านเทคนิคต่าง ๆ ในการออกแบบลายผ้า การย้อมและการทอ เพื่อขยายช่องทางการตลาดไปสู่ตลาดบนและต่างประเทศ

กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านป่าแดง ได้วางระบบการทอผ้าของกลุ่มไว้โดยให้สมาชิกเครือข่ายสังกัดในหมู่บ้าน ทอผ้าตามใบสั่งซื้อ หรือตามลวดลายที่ตนเองมีความชำนาญ เสร็จแล้วนำมาขายที่ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตามที่ตกลงราคากันไว้

การดำเนินธุรกิจของกลุ่มสตรีทอผ้า

การดำเนินธุรกิจของกลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง แม้จะเป็นอาชีพเสริมหลังจากการทำงานก็ตามแต่ยังมีความมั่นคงสูงพอสมควร สืบเนื่องจากอัตรารายได้ที่กลุ่มแม่บ้านได้รับต่อปีซึ่งสร้างความมั่นคงทั้งตนเองและชุมชนอยู่อย่างไม่เคียดร้อน ความมั่นคงในส่วนของการดำเนินงานแบ่งได้ คือ

ความมั่นในส่วนของการผลิต

- 1) สามารถใช้ภูมิปัญญาของชุมชนและแรงงานในท้องถิ่น
- 2) สามารถผลิตและสร้างผลิตภัณฑ์ได้ตลอดทั้งปี
- 3) ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ มีคุณสมบัติเด่นกว่าที่อื่น 3 ประการ คือ
 - 3.1) มีสีที่สดใสสวยงาม
 - 3.2) เมื่อตัดเป็นชุดหรือเสื้อ จะไม่ยับง่ายเพราะใช้ฝ้ายเกรด A
 - 3.3) ผ้าที่ผลิตได้จะมีการอบเพื่อให้ได้เนื้อผ้าที่เป็นมาตรฐาน
- 4) มีการพัฒนาการย้อม การฟอก และการออกแบบลายผ้าใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ความมั่นคงในส่วนของการตลาด

- 1) ผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค เพราะสินค้ามีการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบอย่างสม่ำเสมอ ไม่ซ้ำแบบใคร
- 2) เป็นที่รู้จักของผู้บริโภค ในด้านคุณภาพที่เป็นมาตรฐาน
- 3) ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสูงกว่าคู่แข่งในพื้นที่เดียวกันและเป็นสากล
- 4) ผลิตภัณฑ์ได้รับรางวัลระดับต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมเกือบทุกหน่วยงาน ทำให้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วประเทศ

ความมั่นคงในด้านโอกาส

- 1) สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ และพัฒนารูปแบบที่ทันสมัยอย่างต่อเนื่องช่วยให้ผู้บริโภคมีโอกาสได้เลือกผลผลิตได้มากมาย
- 2) สามารถพัฒนาการขยายตลาดไปสู่ตลาดบนได้โดยง่าย
- 3) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ช่วยสร้างโอกาสการมีงานทำให้แก่บุตรหลานในท้องถิ่นได้
- 4) ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า ให้มีความมั่นคงได้ยาวนานช่วยให้บุตรหลานในท้องถิ่น ไม่ต้องไปแสวงหางานที่อื่นอีกต่อไป

ตลาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านป่าแดง

ตลาดภายในจังหวัด

เป็นตลาดหลักของกลุ่มสตรีสหกรณ์ โดยได้จัดสร้างอาคารเพื่อใช้เป็นศูนย์จำหน่าย และแสดงสินค้า ขนาด 10 x 25 เมตร ผู้ที่สนใจจะมาซื้อสินค้า หรือรับไปจำหน่าย จะมาซื้อด้วยตนเอง ยอดที่จำหน่ายได้ ประมาณร้อยละ 60

ตลาดต่างประเทศ

เป็นตลาดที่มีคณะกรรมการชุดหนึ่งที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ และนำสินค้าไป
ออกจำหน่ายในงานเทศกาลของจังหวัดต่าง ๆ หรือนำไปแสดงเผยแพร่ตามที่ได้รับเชิญ ยอดที่
จำหน่ายได้ ประมาณร้อยละ 35

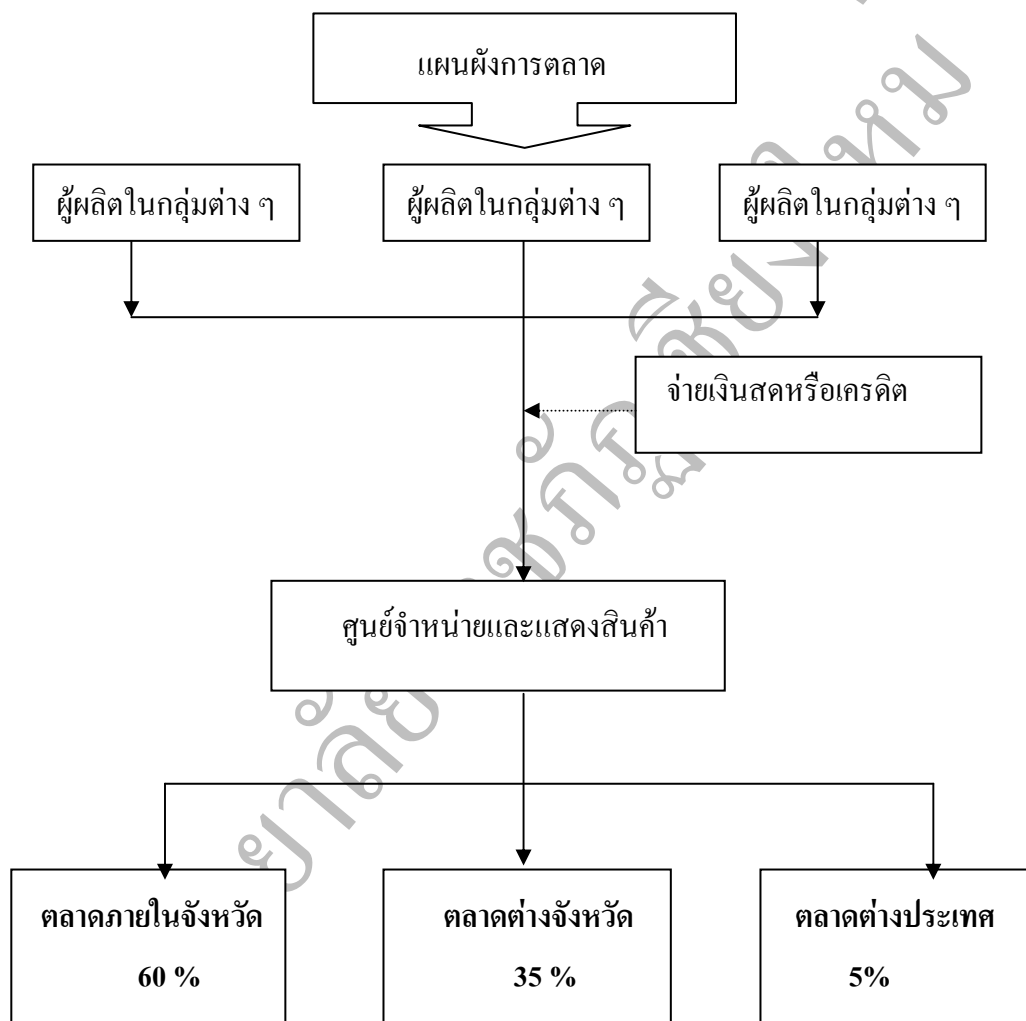
ตลาดต่างประเทศ

เป็นตลาดที่มีใบสั่งซื้อผ้าทอตามแบบที่ชาวต่างประเทศกำหนด ประเทศที่ส่งสินค้าไป
จำหน่ายมากที่สุดคือ ประเทศญี่ปุ่น ยอดที่จำหน่ายได้ ประมาณร้อยละ 5

โดยในปีที่ผ่านมากลุ่มสตรีมีการดำเนินงานในงบกำไรขาดทุน ดังนี้

ตุลาคม พ.ศ. 2545 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2546

<u>ยอดขายทั้งหมด</u>	<u>ต้นทุนขาย</u>	<u>ค่าใช้จ่ายทั้งหมด</u>	<u>กำไรทั้งหมด</u>
850,670	608,495	98,273	143,902

ภาพที่ 4.1 การจัดการตลาดของกลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง
ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพิจิตร, (2545 : 17)

ผลการวิเคราะห์บทบาทและหน้าที่ของกลุ่มสตรีชาวไทพวนในการดำเนินธุรกิจ การผลิตงาน
หัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง ตำบลหนองพยอม อำเภอดงพวน จังหวัดพิจิตร

สถานภาพปัจจุบันของศูนย์ทอผ้า การดำเนินงานของศูนย์ทอผ้านั้นเป็นการดำเนินงานในรูปแบบของกลุ่มสหกรณ์การเกษตร โดยแยกเป็นสองส่วนคือกลุ่มสหกรณ์ทอผ้าและกลุ่มออมทรัพย์ ปัจจุบันมีสมาชิกอยู่ 338 ราย กลุ่มสหกรณ์ทอผ้ามีหน้าที่หลักคือการนำเงินจากการลงหุ้นมาหมุนซื้อวัตถุดิบในการทอผ้าภายในศูนย์ ซึ่งสมาชิกจะสามารถซื้อด้ายและสีย้อมด้วยเงินเชื่อได้และเมื่อสมาชิกทอผ้าเสร็จก็จะนำกลับมาขายให้ทางศูนย์ทอผ้าอีกทีหนึ่งด้วย การตรวจคุณภาพผ้านั้นจะมีคณะกรรมการที่บรรดาสมาชิกได้ร่วมกันตั้งขึ้น โดยในปัจจุบันคณะกรรมการผู้ตรวจสอบ ดูแลคุณภาพของศูนย์ทอผ้าบ้านป่าแดง ประกอบด้วยนางราตรี ศรีนันท์กุล นางสังวร เหลืองสนิท นางยุพิน สماعيل นางเบญจมาศ ผิวเพชร นางทองเพ็ญ ประปัญญา นางบุญธรรม กระเป๋าทอง นางทองสุข ทับทิมแดง นางกองแก้ว ขุมทองและนางบุญรอด ขุมทอง ซึ่งมาตรฐานการตรวจคุณภาพของทางกลุ่มจะพิจารณาที่มีฝีมือความปราณีตและลวดลายผ้าเป็นสำคัญ กรณีถ้าผ้าของสมาชิกคนใดไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะทำการส่งคืนทันที โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใดเลย

หุ้นสหกรณ์มีราคาหุ้นละ 100 บาท การถือครองหุ้นสหกรณ์ทอผ้าสมาชิกจะถือได้คนละไม่เกิน 10 หุ้น โดยซื้อได้คราวละไม่เกิน 2 หุ้น และจะมีการปันผลทุก ๆ ปี ในระหว่าง เดือนกันยายน – ตุลาคม

การจัดการตลาดของทางศูนย์เป็นไปในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก โดยจะเห็นได้จากจะมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่สนใจในตัวผลิตภัณฑ์ของทางศูนย์ทอผ้าเข้ามาติดต่อขอซื้อเอง โดยจากการสัมภาษณ์เหรียญกษาปณ์ประจำกลุ่มได้ข้อมูลว่า เพราะผ้าทอของทางศูนย์มีชื่อเสียงดีตลาดภายนอกมานานแล้ว และการขายที่ร้านจำหน่ายผ้าทที่บ้านป่าแดงนั้นคิดเป็นร้อยละ 60 ของยอดขายทั้งหมดด้วย แต่การนำสินค้าไปโชว์ตามที่จัดแสดงต่าง ๆ ก็มี โดยส่วนราชการและกลุ่มองค์กรใดที่ต้องการนำผลิตภัณฑ์ของบ้านป่าแดงไปจัดแสดงนั้นจะทำการติดต่อผ่านทางประธานกลุ่ม คือ นางราตรี ศรีนันท์กุล ซึ่งในส่วนการจัดแสดงนอกสถานที่นั้นในแต่ละปีจะมียอดสั่งผ้าเข้ามาถึงร้อยละ 35 ของยอดขายทั้งหมดและที่เหลืออีกร้อยละ 5 นั้นก็มีพ่อค้าคนกลางมาสั่งสินค้ากับทางศูนย์เพื่อที่จะส่งออกไปยังต่างประเทศซึ่งในปีที่ผ่านมา มีการส่งออกไปที่ประเทศ ญี่ปุ่นเป็นผ้ามัดหมี่และผ้าทอลายลายจะส่งออกไปประเทศลาวด้วย

รายได้ที่กลุ่มแม่บ้านได้หลังหักค่าใช้จ่ายแล้วนั้นประมาณ 15,000 – 30,000 ต่อปีต่อคน ซึ่งเมื่อรวมกับรายได้ที่ได้จากการทำนาแล้ว ทำให้คุณภาพชีวิตของชาวป่าแดงดีขึ้นส่งผลให้อาชีพทอผ้าของชาวพวนมีความยั่งยืน แต่ในการรวมกลุ่มยังเกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ กล่าวคือในด้านการผลิต การควบคุมคุณภาพของเส้นไหมประดิษฐ์จากโรงงานเป็นไปได้อย่าง อีกทั้งราคา วัตถุดิบมีราคาสูงขึ้นแทบทุกปี ทั้งนี้เพราะชาวบ้านไม่สามารถปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

เหมือนสมัยโบราณได้ด้วยจำกัดในหลาย ๆ ด้าน และที่สำคัญแรงงานหนุ่มสาวในหมู่บ้าน ถ้าไม่ได้เรียนหนังสือก็นิยมเข้าไปหางานทำในกรุงเทพ ฯ แทบทุกบ้าน

โดยในปัจจุบันปัญหาขาดแคลนแรงงานนั้นมีผลกระทบต่อการดำเนินงานในธุรกิจผ้าทอของทางกลุ่มอย่างมากเพราะในช่วงปี พ.ศ.2545 - ปัจจุบัน เศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศไทยนั้นดีขึ้นมากในส่วนของภาคอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมอาหารกระป๋องและอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น มีผลทำให้อัตราค่าจ้างแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ พุ่งสูงขึ้นตามไปด้วยเพราะโรงงานเหล่านั้นต้องการแรงงานจำนวนมากส่งผลกระทบโดยตรงกับการขาดแคลนแรงงานของทางกลุ่ม เพราะคนในวัยรุ่นและวัยกลางคนนิยมที่จะเข้าไปเสี่ยงโชคในเมืองใหญ่ ซึ่งถ้าเป็นอย่างนี้ต่อไปในอนาคตภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สั่งสมมามีโอกาสจะหายสาบสูญลงไปได้อย่างรวดเร็ว

บทบาทและหน้าที่ของกลุ่มสตรีชาวไทพวน ในการพัฒนากระบวนการผลิตงานหัตถกรรม ทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง

ผ้ามัดหมี่ทอมือที่บ้านป่าแดง ถือได้ว่าเป็นศิลปะเฉพาะตัวเองเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนใครแม้ในปัจจุบันผ้าทอพื้นบ้านจะยังมีการทออยู่ในหลายพื้นที่ ซึ่งโดยส่วนมากมักจะมีความคล้ายคลึงกันไม่ว่าจะเป็นวิธีทอ วิธีการย้อมและลวดลายของผ้า แต่ในด้านคุณภาพและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านป่าแดงนั้น ทำให้ผ้าทอพื้นเมืองบ้านป่าแดงมีชื่อเสียงทั้งในและนอกประเทศไม่แพ้ผ้าทอมือจากแหล่งอื่น ๆ โดยที่วัฒนธรรมของชาวไทพวนในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมากคือพูดได้ว่าเกือบจะเหมือนกับคนไทยในพื้นที่จนหมดแล้วก็ตาม ซึ่งในส่วนของการประเพณีวัฒนธรรมที่แสดงให้คนภายนอกเห็นถึงความสามัคคีคือ การจัดประเพณีกำฟ้า เป็นต้น และเมื่อมองถึงวิถีชีวิตประจำวันของพวกเขาวัฒนธรรมก็มีส่วนกำหนดลวดลายของผ้าเช่นกัน โดยลวดลายที่จะกล่าวต่อไปนี้คือผ้าลายโบราณและลายนกระจิบ

ผ้าลายโบราณ คือ ผ้าลายดั้งเดิมของชาวไทพวนจากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มทอผ้าพอสรุปได้ว่าเป็นผ้าลายดั้งเดิมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าผ้าลายกระจิบ 3 ลำ ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษชาวพวนมีลักษณะที่ไม่เหมือนใคร โดยลายผ้าจะเป็นรูปนกระจิบตัวเล็ก ๆ ซึ่งนางเบญจมาศ ผิวเพชร ได้ให้ข้อมูลต่อว่าทอให้ดูแล้วเหมือนนกระจิบตัวเล็กบินมาเป็นแล้ว ๆ ซึ่งลายนี้จะไม่เหมือนกับนกระจิบธรรมดาตรงที่ตัวนกจะเล็กกว่า และการบินของนกระจิบจะไม่เหมือนกัน คือ บินในลักษณะเป็นพวงหรือเป็นกระจุกซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่ของผู้บริโภค

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คืออิทธิพลทางวัฒนธรรมของชาวไทพวนมีผลต่อการกำหนดลวดลายของผ้าทอบ้านป่าแดงนั้นน้อยมาก ในปัจจุบันเพราะการทอผ้าที่บ้านป่าแดงนั้นจะทอลวดลายอะไรก็จะขึ้นอยู่กับตลาดและการจำหน่ายเป็นหลัก แต่ที่พอจะสังเกตเห็นเป็นรูปธรรมก็คือการทอผ้าลายโบราณ ชาวป่าแดงมีความภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเองมาก ซึ่งจากการสอบถามชาวบ้านพบว่าผ้าทอลายนี้จะไม่ทอกันในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น แต่จะมีการทอเฉพาะของชาวไทพวนเท่านั้น ซึ่งผ้าทอที่ถูกค่านิยมสั่งจากกลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดงในปัจจุบันคือผ้ามัดหมี่ธรรมดา ผ้ามัดหมี่สอดคั่น ผ้ามัดหมี่ 4 ตะกອຮຣຣມດາและผ้ามัดหมี่ 4 ตะกອຮຣຣມດາ สอดคั่น ลวดลายที่ถูกค่านิยมสั่งในปัจจุบันคือ ลายดอกพิกุล ลายสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ลายนกระจิบ ลายโบราณ ลายตะวันลับฟ้า ลายเชิงเทียน ลายขาเป๋และลายจีนหรือลายเปาปู้นจิ้น มีรายละเอียด ดังนี้

ลายดอกพิกุล

ลายดอกพิกุล เคยเป็นลวดลายที่มัดหมี่ในแถบจังหวัดพิจิตรมาก่อน ต่อมาคนรุ่นหลังไม่ได้สืบทอดลวดลายเอาไว้จึงสูญหายไประยะหนึ่งในสงครามโลกครั้งที่สอง ต่อมากรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้เข้ามารื้อฟื้นให้การอบรม ในเรื่องของกรรมวิธีการผลิตและการแกะดอกผูลาย ในการมัดหมี่จึงจัดเป็นลวดลายที่ได้รับการสืบทอดจากของเดิม

ลายสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด

ลายสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด เป็นลวดลายยอดนิยมที่ติดอันดับของการทอผ้าทุกชนิด เพราะความงดงามของตัวลาย ประกอบกับฝีมือการมัดข้อมและความใส่ใจในส่วนของการทอผ้า จึงทำให้ลายสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดสวยงามยิ่งขึ้น

ลายตะวันลับฟ้า

ลักษณะของลายตะวันลับฟ้า ได้นำเอารูปแบบของการมัดหมี่แบบโฮลของจังหวัดสุรินทร์ แต่มีการเปลี่ยนลวดลายในบางส่วน ไปเป็นลวดลายที่สุภาพบุรุษสามารถพัฒนาใช้เป็นผ้าตัดเสื้อได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับลวดลายที่ผูกเอาไว้ด้วย

ลายเชิงเทียน

ลายเชิงเทียน เป็นลวดลายที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาทางด้านการมัดหมี่ พัฒนาลวดลายจากผ้ามัดหมี่พื้นเมืองของจังหวัดขอนแก่น โดยวิทยากรจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เริ่มมัดหมี่ครั้งแรกจำนวน 10 ผืน เพื่อเป็นแม่แบบในการมัดหมี่

ลายขาเป็ย

ลายขอเป็นแม่ลายสำหรับการมัดหมี่ทั่ว ๆ ไป แต่ลายขาเป็ยได้ดัดแปลงบางส่วนของลายขอ เพื่อความสะดวกในการมัดหมี่ข้อม

ลายนกระจิบ

เป็นลวดลายที่เกิดจากการมัดหมี่ในขั้นแรก ขั้นที่สองอาศัยช่วงการทอผ้า ดึงเส้นพุ่งให้ยักเฉียงเล็กน้อย ประกอบลายสานขัดในเนื้อผ้าช่วยเสริมเข้าไปอีก ดูแล้วคล้ายฝูงนกกำลังเกาะกลุ่มบินเป็นฝูงใหญ่ ลายนกระจิบสีต่าง ๆ ความสวยงามของผ้ามัดหมี่ลายนกระจิบและสีสันทันนิยมนกันมาก ได้แก่ สีเขียวหยกและสีดำ ซึ่งเป็นสีที่ตลาดนิยมนกันมาก

ลายจีนหรือลายเปาบุ้นจิ้น

ลายเปาบุ้นจิ้น เป็นลวดลายที่ได้อิทธิพลทางศิลปะของจีน เป็นลวดลายที่พัฒนามาจากลายประแจจีนซึ่งเป็นลวดลายดั้งเดิม นิยมมัดหมี่ข้อมด้วยสีธรรมชาติจากขมิ้นและคราม เมื่อเป็นพื้นจะมีความสวยงามเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรรมวิธีการข้อมผ้าให้ได้สีตามต้องการ สีเหลืองจากขมิ้นตามรูปแบบของศิลปจีน ที่ถือว่าสีเหลืองเป็นสีประจำตัวของพระองค์จักรพรรดิ ดังนั้น ความยากง่ายของการทอผ้าลายเปาบุ้นจิ้นอยู่ตรงที่ข้อมสีนั่นเอง

จากการศึกษาหัวข้อนี้ผู้วิจัย พบว่าบทบาทหน้าที่ของกลุ่มสตรีชาวไทพวนในการพัฒนากระบวนการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองบ้านป่าแดง จะเห็นเป็นรูปธรรมในส่วนของการคิดสร้างสรรค์ การมัดข้อมสีหมี่ให้มีความวิจิตรขึ้นและทางสมาชิกได้มีการร่วมกันคิดและเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่โดยไม่สงวนลิขสิทธิ์ แต่ในส่วนของลวดลายนั้นเคยมีสมาชิกบางท่านได้คิดประดิษฐ์ลวดลายใหม่ออกมาโดยดูจากสื่อต่าง ๆ เช่น ลวดลายผ้าในรายการโทรทัศน์ นิตยสาร แฟชั่นและดูจากเนื้อผ้าของท้องถิ่นอื่นด้วย เป็นต้น แต่ไม่ได้รับความนิยมนจากตลาดภายนอกเท่าที่ควร จึงไม่ค่อยมีสมาชิกท่านใดคิดประดิษฐ์ผ้าลายใหม่ ๆ ขึ้นมามากและหันไปทอผ้าลายเดิมกันต่อไปอีก

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเชิงธุรกิจของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านป่าแดง

กลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดงจัดตั้งขึ้นมาประมาณยี่สิบกว่าปี โดยปัจจุบันได้มีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไปสู่ตลาดที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ โดยในปีที่ผ่านมามียอดจำหน่ายประมาณ 850,670 บาท มีสินค้าหลักคือผ้ามัดหมี่ชนิดต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันผ้าทอบ้านป่าแดงกำลังเป็นที่นิยมน

ในหมู่พ่อค้า ข้าราชการตามหน่วยงานของรัฐและเอกชนทั้งในจังหวัดพิจิตรและจังหวัดใกล้เคียง เช่น โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอตะพานหิน ได้สั่งซื้อผ้าทอบ้านป่าแดงเพื่อนำไปตัดชุดประจำวันให้กับข้าราชการครูทุกคนในโรงเรียน เป็นต้น

ความสำเร็จของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านป่าแดงนั้น มาจากกลยุทธ์ที่สำคัญหลายประการที่ได้เริ่มใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 โดยที่สินค้าผ้ามัดหมี่และผ้าทอชนิดต่าง ๆ ของบ้านป่าแดงนั้น มุ่งเน้นที่การหมุนเวียนสินค้าที่รวดเร็ว และขายสินค้าแทบทุกชนิดภายใต้ชื่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอมัดหมี่กลุ่มสตรีบ้านป่าแดง โดยเน้นไปในด้านคุณภาพที่ดีและเสนอขายในราคาปานกลางมากกว่าราคาที่ต่ำหรือสูงเกินไป การที่ขายสินค้าที่มีคุณภาพสูงในราคาที่เหมาะสม มีผลทำให้ลูกค้านิยมที่จะซื้อสินค้าไปใช้อย่างสม่ำเสมอและมีการบอกกันปากต่อปากกับผู้ที่ยืนเคียง ซึ่งจากการที่ทางกลุ่มได้มีการนำเสนอสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ลูกค้ามีความเชื่อถือต่อสินค้าของกลุ่มและทำให้ทางกลุ่มไม่ต้องมีการโฆษณา ทำให้เป็นการลดต้นทุนประการหนึ่งด้วย

จากความสำเร็จของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านป่าแดงในการดำเนินธุรกิจนั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะนำเอาการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค SWOT (Strengths Weaknesses Opportunities and Weaknesses - Analysis) ซึ่ง SWOT เป็นเครื่องมือพื้นฐานที่ทุกคนรู้จักใช้ในการวิเคราะห์องค์กรหรือหน่วยธุรกิจเนื่องจากการวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือที่สามารถใช้งานได้ง่าย และรวดเร็วในการวิเคราะห์ภาพรวมของสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขององค์กร โดยเน้นว่ากลยุทธ์จะต้องก่อให้เกิดความเหมาะสม ระหว่างความสามารถภายในของกิจการเองคือ จุดอ่อน จุดแข็ง และสถานการณ์ภายนอกซึ่งตัวองค์กรควบคุมไม่ได้

การตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายในของกลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดง ทำให้ทราบถึงจุดแข็ง และจุดอ่อนของกลุ่มซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสและหลบหลีกอุปสรรคซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกได้ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนยังช่วยระบุถึงจุดแข็งที่ถูกซ่อนอยู่และจุดอ่อนที่ถูกละเลยได้

จุดแข็งในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มสตรีคือ

กลุ่มสตรีชาวไทพวนบ้านป่าแดงนั้นมีการริเริ่มจัดตั้งกลุ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 โดยทำการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ทอมือเป็นหลัก ซึ่งสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดพิจิตรเป็นอันมากเพราะผ้าทอที่นี่นั้นมีคุณภาพที่ดีและราคาไม่แพงเกินไปนัก ซึ่งเมื่อวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็งของกลุ่มจะแบ่งได้ คือ

ความสามัคคีในหมู่คณะ

ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเมื่อมีการรวมกลุ่มกันทำกิจการใด ๆ ก็ตามจะต้องมีความคิดเห็นไม่ตรงกันของบรรดาสมาชิก เพราะการรวมกลุ่มนั้นจะต้องอาศัยบุคคลจำนวนมาก ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะเป็นตัวขัดขวางการดำเนินงานของทางกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จ แต่น่าสังเกตว่าภายในกลุ่มสตรีชาวไทพวนที่บ้านป่าแดงนั้นมีความสามัคคีกันอย่างมาก โดยตัวผู้วิจัยเองจากการที่ได้เข้าไปสัมผัสวิถีชีวิตของชาวป่าแดง พอที่จะอธิบายได้ว่าความสามัคคีที่เกิดขึ้นนั้นมาจากเชื้อสายเผ่าพันธุ์ของไทพวนเองก็เป็นได้ ไม่เฉพาะชาวพวนที่บ้านป่าแดงเท่านั้นแต่รวมไปถึงชาวพวนที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยเลยก็ได้ ดังเช่น ประเพณีการกำฝานและประเพณีการทอดกฐินของชาวพวนในพื้นที่ต่าง ๆ เห็นได้ว่าจะมีบรรดาญาติพี่น้องในต่างพื้นที่เดินทางมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก โดยที่ตัวผู้วิจัยเองพอจะสรุปได้เลยว่าจุดแข็งในการร่วมกันดำเนินกิจการกลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดงให้สามารถยืนหยัดมาเป็นเวลายี่สิบกว่าปีนั้น ปัจจัยหลักมาจากความสามัคคีของคนในหมู่บ้านนั่นเอง

คุณภาพและราคาของสินค้า

นางสาวศุภฎี สอนวงศ์ อายุ 25 ปี อาจารย์อัตราจ้างโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร ผู้ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์ของบ้านป่าแดงนั้นกล่าวว่า “ผ้าทอบ้านป่าแดงมีคุณภาพที่ดี เนื้อผ้านุ่มซ้กแล้วสีไม่ตกหลุดลอกที่เป็นเอกลักษณ์และมีราคาที่ไม่แพงเกินไป” จากที่กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นว่าผ้าทอของบ้านป่าแดงนั้นมีคุณภาพดี และเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง (ศุภฎี สอนวงศ์, สัมภาษณ์, 20 พ.ย. 46)

นางเบญจมาศ ผิวเพชร ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในส่วนของการบรรจุหีบห่อนั้นในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของบ้านป่าแดง ทำการบรรจุกล่องกระดาษพับสี่ด้านสวยงามที่สั่งทำพิเศษจากจังหวัดอยุธยา ราคาต้นทุนของกล่องกระดาษนั้นอยู่ที่ 15 บาทต่อหนึ่งกล่อง ได้จัดทำเพื่อจำหน่ายให้กับบุคคลภายนอกและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เพราะคำอธิบายข้างกล่องนั้นมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (เบญจมาศ ผิวเพชร, สัมภาษณ์, 30 ธ.ค. 46)

ความชำนาญของสมาชิกภายในกลุ่ม

เป็นที่รู้กันคืออยู่แล้วว่าชาวพวนที่บ้านป่าแดงนั้น ทอผ้าใช้เองมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ซึ่งได้ทำการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง เรียกได้ว่าทำให้สตรีชาวไทพวนที่บ้านป่าแดงนั้นมีความชำนาญติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด และเมื่อมีพัฒนาการมาส่งเสริมความรู้ในด้านการผลิตและเสริมในด้านของลวดลายผ้าให้แล้วนั้นยิ่ง ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ออกสู่ตลาดยิ่งมีคุณภาพ

และความสวยงามมากขึ้นตามไปด้วย มีผลทำให้ผ้าทอที่บ้านป่าแดงได้รับการตอบรับจากตลาดภายนอกอย่างมากมาย โดยดูจากยอดขายในแต่ละปีที่สูงขึ้นด้วย

การดำเนินงานที่เป็นระบบแบบแผน

การดำเนินงานภายในกลุ่มทอผ้าดังที่กล่าวแล้ว ในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 338 ราย และมีคณะกรรมการทั้งหมด 9 คน โดยแต่ละคนนั้นมีหน้าที่แตกต่างกันไป ซึ่งหน้าที่ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วในส่วนของการดำเนินงานข้างต้น ซึ่งหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละคนนั้นได้ปฏิบัติงานประสานกันเป็นอย่างดีโดยมีนางราตรี ศรีนันทกุล เป็นประธาน ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างสูง ซึ่งส่งผลดีไปในทุกส่วนของการดำเนินงานภายในกลุ่ม อาทิ ในด้าน การคัดคุณภาพ คือ มีหลักเกณฑ์ในการคัดที่แน่นอนและละเอียด ในด้านการตลาด คือ นางราตรี ศรีนันทกุล ได้ทำการแบ่งหน้าที่ให้กับคณะกรรมการอย่างลงตัวและเหมาะสม โดยเมื่อรับการติดต่อให้ไปแสดงสินค้าที่ใดจะจัดให้มีพนักงานขาย 2 คน และมีพนักงานให้ความรู้แก่บุคคลภายนอกอีก 1 คนด้วย เพื่อช่วยส่งเสริมยอดขายอีกทางหนึ่ง

จุดอ่อนในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มสตรีคือ

ไม่ว่าจะเป็นกิจการใดก็ตาม การดำเนินงานของกิจการนั้นจะประสบผลสำเร็จสูงเพียงใดก็ต้องมีจุดอ่อนเป็นธรรมดา เพราะภายในกิจการนั้นประกอบขึ้นด้วยพนักงานหรือส่วนประกอบอื่น ๆ เข้าด้วยกัน ในส่วนของบ้านป่าแดงก็เป็นอีกกิจการหนึ่งที่มีจุดอ่อนในการดำเนินงาน ดังนี้

สมาชิกในกลุ่มขาดวิสัยทัศน์

โดยส่วนใหญ่สมาชิกทอผ้าภายในกลุ่มสตรีบ้านป่าแดง จะทำหน้าที่ของตนคือทอผ้าอยู่กับบ้านตลอดไม่ได้ออกไปเปิดหูเปิดตาสู่โลกภายนอกเท่าที่ควร ทำให้ขาดการริเริ่มและทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของตลาดผู้ผลิต และผู้บริโภคภายนอกว่าพวกเขานั้นเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดบ้างแล้วในปัจจุบัน มีผลทำให้ตัวผลิตภัณฑ์ขาดการพัฒนาหรือการพัฒนาที่เชื่องช้าในทุกด้าน อาทิ ด้านการแปรรูปหรือการมัดหมี่ที่ล้าสมัยและเหมือนเดิม ด้านตลาดยี่ห้อ ๆ กับของเก่า เป็นต้น

สมาชิกใหม่ขาดประสบการณ์

ในทุก ๆ ปี ทางกลุ่มจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นถึงจะไม่มากก็ตามแต่สมาชิกใหม่เหล่านี้จะต้องพยายามเสริมสร้างประสบการณ์ในด้านงานฝีมือเพิ่มขึ้นให้ทันกับสมาชิกที่อยู่เดิม เพราะว่าจะส่งผลทำให้ผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นของบ้านป่าแดงมีคุณภาพที่ดีทัดเทียมกันด้วย

การปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่อง

ในการทอผ้าแต่ละชิ้นนั้นต้องใช้เวลาอย่างมาก ซึ่งในความเป็นจริงชีวิตประจำวันของแม่บ้านชาวป่าแดงนั้นจะต้องดูแลครอบครัวทั้งสามีและลูก ๆ จึงทำให้บางทีบางชิ้นตอนขาดความต่อเนื่องกันมีผลทำให้เกิดตำหนิขึ้นได้ในผ้าบางผืน ส่งผลให้คุณภาพที่ลูกค้าได้รับนั้นไม่ได้มาตรฐาน

แนวทางการทำธุรกิจของกลุ่มเป็นเชิงรับมากเกินไป

การวางแผนทางธุรกิจของทางกลุ่มทอผ้าบ้านป่าแดงนั้นเน้นในเชิงรับมากเกินไปเพราะมากกว่าร้อยละ 60 ของยอดขายทั้งหมดของกิจการมาจากการจำหน่ายที่ร้านจัดแสดงผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ศูนย์ฝักราชวิถีเอง สิ่งนี้เองเป็นจุดอ่อนของกิจการที่ควรปรับปรุงอย่างมากเพราะในปัจจุบันการทอผ้าพื้นเมืองเกิดขึ้นมาใหม่ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย ถ้าทางกลุ่มยังให้นโยบายนี้อยู่เกรงว่าจะมีกลุ่มทอผ้าอื่นมาแบ่งส่วนแบ่งของยอดขายในตลาดรวมได้ในอนาคต

โอกาสในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มสตรี คือ

โอกาสของการทำธุรกิจในที่นี้คือสิ่งแวดล้อมภายนอกกิจการที่ส่งผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบกับกิจการเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ ดังนี้

หน่วยงานของรัฐเข้ามาส่งเสริมมากขึ้น

ในปัจจุบันรัฐบาลของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้มีการส่งเสริมให้ทุกท้องถิ่นของประเทศไทยมีผลิตภัณฑ์เป็นของตนเองเพื่อสร้างเสริมอาชีพให้กับท้องถิ่นนั้น ๆ โดยทางรัฐได้มีนโยบายส่งเสริมมาอย่างต่อเนื่อง จุดนี้เองก็อาจจะเป็นโอกาสให้ทางกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านป่าแดงได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐบาลด้านความรู้ความชำนาญ ในส่วนของการทอผ้าให้มีลวดลายแปลกใหม่จากเดิมที่มีอยู่แล้ว และยังส่งผลให้ภาครัฐช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มให้เป็นที่รู้จักของคนทั้งประเทศและต่างประเทศต่อไปด้วย

ร้านค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาติดต่อเพิ่มขึ้น

ร้านค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในหลายพื้นที่ เช่น ร้านค้าหน้าบึงสีไฟ ร้านค้าสินค้าพื้นเมืองในห้างสรรพสินค้าชัยพงษ์พลาซ่า และร้านค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประจำจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น ได้เข้ามาติดต่อขอซื้อสินค้าภายในร้านแสดงสินค้าของกลุ่มสตรีบ้านป่าแดงไปวางจำหน่ายในร้านของตน และจะมีคำสั่งซื้อมาเป็นระยะ ๆ ทุก ๆ เดือนด้วย จะมีผลทำให้ช่วยเพิ่มยอดขายของทางกลุ่มให้มากกว่าเดิมด้วย

อุปสรรคของกลุ่มสตรี คือ

มีคู่แข่งทางธุรกิจเพิ่มขึ้น

ในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมการสร้างงาน และการสร้างผลิตภัณฑ์ในแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเกือบทุกพื้นที่ในประเทศไทย มีผลทำให้มีผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองเพิ่มขึ้นในหลายพื้นที่ในประเทศไทย ส่งผลกระทบถึงยอดขายผ้าทอของกลุ่มสตรีบ้านป่าแดง เพราะจะทำให้ส่วนแบ่งตลาดของทางกลุ่มลดลง

ขาดการสานต่อจากเยาวชน

ในปัจจุบันเยาวชนรุ่นใหม่ ไม่ยอมใส่ใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเท่าที่ควร เพราะเด็กสมัยใหม่นี้มักนิยมที่จะศึกษาจนถึงระดับปริญญา มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำงานในตำแหน่งหน้าที่ที่มั่นคง และที่สำคัญทั้งตัวของสมาชิกกลุ่มทอผ้าเองก็ไม่อยากให้ลูกกลับมาทอผ้าที่บ้านป่าแดง เพราะต้องการให้ลูกเรียนสูงและได้งานที่มั่นคง ส่วนนี้เองทำให้เกิดเป็นวิกฤตของการสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

มีการอ้างสินค้าของกลุ่ม

ในปัจจุบันในหลายพื้นที่มีรถของพ่อค้าขายผ้าทอมาเร่ขายของให้กับผู้บริโภค โดยอ้างว่าผ้าทอของตนคือผ้าทอบ้านป่าแดง ซึ่งในความเป็นจริงนั้นทั้งความปราณีตสวยงามและความทอทานเทียบกับผ้าทอบ้านป่าแดงไม่ได้เลย สิ่งเหล่านี้อาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้บริโภคที่ไม่เคยใช้ผ้าทอบ้านป่าแดงไม่กล้าที่จะใช้ผ้าทอบ้านป่าแดง เพราะแท้จริงแล้วมันเป็นสินค้าที่ปลอมและแอบอ้างชื่อเท่านั้น